

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ กองการศึกษา เทศบาลตำบลทุ่งน้อย

ที่ พจ ๕๔๕๐๕/

วันที่ ๕ มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง การจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๕

เรียน นายกเทศมนตรีตำบลทุ่งน้อย

เรื่องเดิม

ตามที่กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้จัดทำโครงการประเมินประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น(Local Performance Assessment : LPA) โดยจัดให้มีการประเมินประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง จำนวน ๕ ด้าน ประกอบด้วย ด้านการบริหารจัดการ ด้านการบริหารงานบุคคลและกิจการสภา ด้านการบริหารงานการเงินการคลัง ด้านการบริการสาธารณะ และด้านธรรมาภิบาล นั้น

ข้อเท็จจริง

ด้านการบริการสาธารณะ หน่วยที่ ๔ ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา และภูมิปัญญาท้องถิ่น หมวดย่อยที่ ๔ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งแต่ละท้องถิ่นต้องมีการจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น และการเผยแพร่อย่างน้อย ๑ ช่องทาง

กองการศึกษา จึงได้จัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๕ ของเทศบาลตำบลทุ่งน้อย ซึ่งประกอบไปด้วยชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น สาขา เจ้าของภูมิปัญญา จุดเด่นและข้อมูลของภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนสถานที่ที่ดำเนินการและสามารถติดต่อกับเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นได้

ข้อพิจารณา/ข้อเสนอแนะ

เห็นควรพิจารณาอนุมัติให้จัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๕ ของเทศบาลตำบลทุ่งน้อย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

(ลงชื่อ)

(นางปริศนา คงแป้น)

นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

ความเห็นผู้อำนวยการกองการศึกษา

(ลงชื่อ)

(นายพัสกร มารยาท)

รองปลัดเทศบาล รักษาการแทน

ผู้อำนวยการกองการศึกษา

-18/09/2022

[Handwritten signature]

รองปลัดเทศบาลตำบลทุ่งน้อย

បញ្ហាទី២៣

AK-LS

ปลัดเทศบาลตำบลทุ่งน้อย

() ไม่นุ่มดี เนื่องจาก.....

Inde

Im

นายกเทศมนตรีตำบลทุ่งน้อย

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ของตำบลทุ่งน้อย

จัดทำโดย

กองการศึกษา เทศบาลตำบลทุ่งน้อย

อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร

คำนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราชการ 2560 มาตรา 57 รัฐต้อง (1) อนุรักษ์ ป่าไม้ และ ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและ ของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะ สำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย ภูมิปัญญาไทยจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ช่วย สร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นมั่นคงสร้างความภาคภูมิใจ และ ศักดิ์ศรีเกียรติภูมิ แก่คนไทยสามารถปรับประยุกต์ หลักธรรมคำสอนทางศาสนาใช้กับชีวิตได้อย่างเหมาะสม สร้างความสมดุลระหว่างคนกับสังคม และธรรมชาติได้ อย่างยั่งยืน ช่วยเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวิถีชีวิตของคน ไทยให้เหมาะสมได้ตามยุคสมัยที่เปลี่ยนไป

กองการศึกษา เทศบาลตำบลทุ่งน้อย ได้เล็งเห็นความสำคัญของภูมิปัญญา ท้องถิ่น จึงได้จัดทำ ฐานข้อมูล ภูมิปัญญาท้องถิ่นปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่นเพื่อให้ข้อมูล ด้านศาสนา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น เพื่อสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญและมีประโยชน์ไว้ไม่ให้ สูญหายไปจากชุมชน และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้านหรือปราชญ์ท้องถิ่น เล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อ สาธารณชนในการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น ต่อไป

กองการศึกษา เทศบาลตำบลทุ่งน้อย

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น	1
- วัตถุประสงค์	
- ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น	
- ความสำคัญของภูมิปัญญาไทย	
- ลักษณะของภูมิปัญญาไทย	
บทที่ 2 ภูมิปัญญาท้องถิ่นในตำบลทุ่งน้อย	6
- ด้านเกษตรกรรม	
- ด้านหัตถกรรม	10
- ด้านอุตสาหกรรม	12
- ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	16
- ด้านศิลปกรรม	18

แนวคิดเกี่ยวกับฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.1 วัตถุประสงค์

1. เพื่อสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญและมีประโยชน์ไว้ไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน
2. เพื่อให้ผู้รับการถ่ายทอดตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตนเอง อันจะนำไปสู่การอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญานั้นๆ ต่อไป

1.2 ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นคำที่มีความหมาย เช่นเดียวกับคำว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย เป็นองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากผู้รู้หรือผู้มีประสบการณ์ซึ่งเรียกว่า ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น ซึ่งมีผู้ให้คำจำกัดความของภูมิปัญญาท้องถิ่นในลักษณะต่าง ๆ กันดังนี้

ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายภูมิปัญญา ไว้ว่า หมายถึง พื้น ความรู้ความสามารถสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้อธิบายความหมายของภูมิปัญญา ดังนี้ “ภูมิปัญญา หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถและทักษะของคนไทยอันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่าน กระบวนการเรียนรู้ เลือกรสร ปรุงแต่ง พัฒนา และถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิต ของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย”

กระทรวงศึกษาธิการได้อธิบายความหมายของภูมิปัญญา ไว้ว่า “ภูมิปัญญา หมายถึง ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนเราผ่านกระบวนการศึกษา สังเกตคิดวิเคราะห์จนเกิดปัญญา และตกผลึกมาเป็น องค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลาย ๆ เรื่อง ความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อยออกมาเป็น ศาสตร์ เฉพาะสาขาวิชาต่าง ๆ อาจกล่าวได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะ ช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการ และการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็น ความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคมชุมชนและในการตัวของผู้รู้เอง หากมีการสืบค้นหาเพื่อศึกษา และนำมาใช้ก็จะเป็น ที่รู้จักกันเกิดการยอมรับถ่ายทอด และพัฒนาไปสู่คนรุ่นใหม่ตามยุคตามสมัยได้”

สารานุกรมไทย สำหรับเยาวชน ฉบับกาญจนาภิเษก (เล่มที่ 23) ให้ความหมายไว้ว่า “ภูมิปัญญา ไทย” (Thai Wisdom) หมายถึง ความรู้ ความสามารถ วิธีการ ผลงานที่ค้นคว้ารวบรวมและจัดเก็บ เป็นความรู้โดยถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งมาสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จนเกิดเป็นผลผลิตที่ดีงาม มีคุณค่า มีประโยชน์ สามารถนำมาแก้ไขปัญห และพัฒนาชีวิตได้

สามารถ จันทรสุรีย์ (2536) กล่าวว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เองที่ นำมาใช้ ในการแก้ปัญหา เป็นสติปัญญา เป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้านทั้งมวล ทั้งลึก ที่ชาวบ้านสามารถ คิดเอง ทำเองโดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาการดำเนินวิถีชีวิตในท้องถิ่นอย่างสมสมัย

กรมวิชาการ (2538) ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ใน ชีวิตของคนเราผ่านกระบวนการศึกษา สังเกตวิเคราะห์จนเกิดปัญญาและตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกัน ขึ้นมาจาก ความรู้เฉพาะหลายเรื่อง ความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อยออกมาให้เห็นเป็นศาสตร์เฉพาะสาขาวิชา ต่างๆ อาจกล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้การแก้ปัญหา การจัดการและการ ปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา

รัตนะ บัวสนธ (2535) กล่าวว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง กระบวนการที่บุคคลที่มีต่อตนเอง ต่อโลก และสิ่งแวดล้อม ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจะมีรากฐานจากคำสอนทางศาสนา คติจารีต ประเพณี ที่ได้ รับการ ถ่ายทอด สืบสอนและปฏิบัติสืบเนื่องกันมาปรับปรุงเข้ากับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงแต่ละสมัยทั้งนี้โดยมี เป้าหมายเพื่อความสุขในส่วนที่เป็นชุมชน และปัจเจกบุคคล

ฉลาดชาย สมิตานนท์ (อ้างอิงถึงในพิสิฐ นาครำไพ. 2537) ให้ความหมายว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ สติปัญญาอันเกิดจากการเรียนรู้สะสมถ่ายทอดประสบการณ์ที่ยาวนานของผู้คนในท้องถิ่นซึ่งได้ทำหน้าที่ชี้แนะ ว่าการ จะใช้ชีวิตอย่างยั่งยืนและถาวรกับธรรมชาติรอบตัวนั้นทำอย่างไรซึ่งในที่สุด ภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจถูก ยกย่องให้ หมายถึงอุดมการณ์ของการใช้ชีวิตที่เรียบง่าย บนพื้นฐานของการไม่เบียดเบียนสรรพสิ่งทั้งหลายทั้ง ปวงที่มีชีวิต สัตว์ พืช และมนุษย์ด้วยตัวเองตลอดจนสิ่งไม่มีชีวิตรอบข้าง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (ม.ป.ป.) กล่าวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยว่า เป็นองค์ความ รู้ ความสามารถ และทักษะของคนไทยที่เกิดจากสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเลือกสรร เรียนรู้ปรุง แต่ง และ ถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สมดุลกับสภาพแวดล้อม และ เหมาะสมกับ ยุคสมัย

จากความหมายดังกล่าว อาจสรุปว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึงองค์ความรู้หรือสิ่งที่สั่งสมกันมาตั้งแต่ อดีต ซึ่งเป็นประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่น ซึ่งได้ผ่านการคิดค้นและปรับปรุง เปลี่ยนแปลง จนได้ แนวทางที่เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพสังคม เป็นที่ยอมรับนับถือจากบุคคลทั่วไป ถือเป็นแบบอย่างใน การ ดำรงชีวิตที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา

1.3 ความสำคัญของภูมิปัญญาไทย

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ คนไทยได้สร้างชาติ สร้างความเป็นปึกแผ่นมั่นคงของบ้านเมือง มี การ ดำรงชีวิตด้วยความสุขร่มเย็นอยู่ได้จนถึงทุกวันนี้ เพราะได้ใช้ภูมิปัญญาของตนมาตลอด ภูมิปัญญาไทยจึงมี ความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

1. ช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง
2. สร้างความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรีเกียรติภูมิแก่คนไทย
3. สามารถปรับ ประยุกต์หลักธรรมคำสอนทางศาสนาใช้กับชีวิตได้อย่างเหมาะสม
4. สร้างความสมดุลระหว่างคนกับสังคมและธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน
5. ช่วยเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวิถีชีวิตของคนไทยให้เหมาะสมได้ตามยุค

ประกอบ ใจมั่น ได้กล่าวถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้ คือ

1. ช่วยให้สมาชิกในชุมชน หมู่บ้านดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข
2. ช่วยสร้างความสมดุลระหว่างคนกับธรรมชาติแวดล้อม
3. ช่วยให้ผู้คนดำรงตนและปรับเปลี่ยนทันต่อความเปลี่ยนแปลงและผลกระทบอันเกิดจากสังคม ภายนอก
4. เป็นประโยชน์ต่อการทำงานพัฒนาชนบทของเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อที่จะได้กำหนด ทำที่การทำงานให้กลมกลืนกับชาวบ้านมากยิ่งขึ้น

1.4 ลักษณะของภูมิปัญญาไทย

ลักษณะของภูมิปัญญาไทย มีดังนี้

1. ภูมิปัญญาไทยเป็นเรื่องใช้ ความรู้(Knowledge) ทักษะ(Skill) ความเชื่อ(Belief) และ พฤติกรรม (Behavior)
2. ภูมิปัญญาไทยแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนคนกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและคน กับสิ่งเหนือธรรมชาติ
3. ภูมิปัญญาไทยเป็นองค์รวมหรือกิจกรรมทุกอย่างในวิถีชีวิต
4. ภูมิปัญญาไทยเป็นเรื่องของการแก้ไขปัญหา การจัดการ การปรับตัว การเรียนรู้ เพื่อคง ความอยู่รอดของบุคคล ชุมชน และสังคม
5. ภูมิปัญญา เป็นแกนหลัก หรือกระบวนทัศน์ในการมองชีวิต เป็นพื้นฐานความรู้ในเรื่องต่าง ๆ
6. ภูมิปัญญาไทยมีลักษณะเฉพาะหรือมีเอกลักษณ์ในตัวเอง
7. ภูมิปัญญาไทยมีการเปลี่ยนแปลง เพื่อการปรับสมดุลในพัฒนาการทางสังคมตลอดเวลา ขอบข่ายของภูมิปัญญาไทย

1.5 การกำหนดขอบข่ายของภูมิปัญญาไทย

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม ได้กำหนดขอบข่ายของภูมิปัญญา ไทยไว้ 5 ด้าน ดังนี้

1. ภูมิปัญญาด้านเกษตรกรรม หมายถึง การผสมผสานการเกษตรและเทคโนโลยีโดยพัฒนาบน พื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม รวมทั้งความสามารถในการแก้ปัญหาต่างๆได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ภูมิปัญญาด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การอนุรักษ์ธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรม การถ่ายทอดความรู้ดั้งเดิมเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน
3. ภูมิปัญญาด้านการจัดการ สวัสดิการและธุรกิจชุมชน หมายถึง การใช้คุณธรรมและจริยธรรมใน ด้านการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม
4. ภูมิปัญญาด้านการรักษาโรคและการป้องกัน หมายถึง การสืบทอดความรู้ดั้งเดิม และการ ประยุกต์ใช้ความเชื่อท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองด้านสุขภาพอนามัย

5. ภูมิปัญญาด้านการผลิตและการบริโภค หมายถึง การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการแปรรูปและการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างผลิตเพื่อการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัดและเป็นธรรม อันเป็นกระบวนการให้ ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้กำหนดฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อดำเนินการประเมินประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Performance Assessment: LPA) ดังนี้

1. ด้านเกษตรกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการกลั่นกรอง/การปศุสัตว์/การประมง/การป่าไม้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน,เกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นต้น

2. ด้านหัตถกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานฝีมือหรืองานช่างที่ทำด้วยมือและอุปกรณ์อย่างง่าย โดยไม่ใช้เครื่องจักรเป็นองค์ประกอบหลักในการผลิต เช่น งานจักสาน,งานแกะหนังตะลุง,งานทอผ้าด้วยมือ. งานเย็บปักถักร้อย,การทำหัวโขน เป็นต้น

3. ด้านอุตสาหกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานที่ใช้ทุน แรงงาน และเครื่องจักรเป็นองค์ประกอบ หลักในการผลิต โดยมีเป้าหมายการผลิตสิ่งของจำนวนมากเพื่อการค้า และรวมถึงงานด้านการบริการเช่น การ ทำเครื่องเรือนจากไม้แปรรูป,การแปรรูปสิ่งต่างๆ จากยางพารา เป็นต้น

4. ด้านการแพทย์ไทย คือภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการดูแลและรักษาสุขภาพแบบพื้นบ้าน เช่น การ หัตถเวชกรรมไทย , การใช้สมุนไพรในการรักษาโรค เป็นต้น

5. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและ สิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน เช่น การบวชป่า , การสืบชะตาแม่น้ำ ,การทำแนวปะการังเทียม ,การ อนุรักษ์ป่าชายเลน เป็นต้น

6. ด้านศิลปกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะสาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม , ประติมากรรม ,นาฏศิลป์,ดนตรี,ทัศนศิลป์,คีตศิลป์,การละเล่นพื้นบ้านและการนันทนาการ

7. ด้านภาษาและวรรณกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการใช้ภาษาทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน

8. ด้านอื่นๆ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านความเชื่อ ศาสนา ประเพณี พิธีกรรม อาหารพื้นบ้าน เป็นต้น

1.6 ประเภทของภูมิปัญญาไทย

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ แบ่งสาขาหรือประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น ไว้ 11 สาขา ดังนี้

1. สาขาเกษตรกรรม
2. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม
3. สาขาการแพทย์แผนไทย
4. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
5. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน

6. สาขาสวัสดิการ
7. สาขาศิลปกรรม
8. สาขาการจัดการองค์กร
9. สาขาภาษาและวรรณกรรม
10. สาขาศาสนาและประเพณี
11. สาขาการศึกษา

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม แบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ 7 ประเภท ดังนี้

1. ภูมิปัญญาด้านการเกษตร
2. ภูมิปัญญาด้านเศรษฐกิจ
3. ภูมิปัญญาด้านศาสนาคุณธรรมจริยธรรมค่านิยมความเชื่อ
4. ภูมิปัญญาด้านการจัดการทรัพยากรและการพัฒนาหมู่บ้าน
5. ภูมิปัญญาด้านศิลปะ
6. ภูมิปัญญาด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม
7. ภูมิปัญญาด้านภาษาและวรรณกรรม

สภานุกรมไทย สำหรับเยาวชน ฉบับกาญจนาภิเษก (เล่มที่ 23) จัดแบ่งสาขาภูมิปัญญาไทย ออกเป็น 10 สาขา ดังนี้

1. สาขาเกษตรกรรมเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะและเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถ พึ่งตนเองใน ภาวะการณ์ต่างๆได้
2. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ใน การแปรรูปผลิตผล เพื่อชะลอการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัดและเป็น ธรรม อันเป็นกระบวนการ ที่ทำให้ชุมชนท้องถิ่น
3. สาขาการแพทย์แผนไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกัน และรักษาสุขภาพ ของคนใน ชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเอง ทางด้านสุขภาพ และอนามัยได้
4. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถเกี่ยวกับ การจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนาและการใช้ประโยชน์จากคุณค่าของ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม
5. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการด้านการสะสม และบริการ กองทุน และธุรกิจชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตรา และโภคทรัพย์ เพื่อส่งเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของ สมาชิกในชุมชน

6. สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิต ของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

7. สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่างๆ

8. สาขาการจัดการองค์กร หมายถึง ความสามารถในการบริการจัดการดำเนินงานของ องค์กรชุมชนต่างๆ ให้สามารถพัฒนา และบริหารองค์กรของตนเองได้ ตามบทบาท และหน้าที่ขององค์กร

9. สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถผลิตผลงานเกี่ยวกับด้านภาษา ทั้งภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทย และการใช้ภาษา ตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท

10. สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถประยุกต์ และปรับใช้หลักธรรมคำ สอนทางศาสนา ความเชื่อ และประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติ ให้บังเกิดผลดีต่อ บุคคลและสิ่งแวดล้อม

บทที่ 2

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านเกษตรกรรม

1. ไร่นาสวนผสม

ชื่อ-สกุล	นายสมยศ โตมี
ที่อยู่	บ้านเลขที่ 2 หมู่ที่ 6 ตำบลทุ่งน้อย อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร
ความสามารถ	ไร่นาสวนผสม

ความเป็นมา

นายสมยศ โตมี เดิมทำนาทั้งหมด 25 ไร่ เป็นนาเช่า 10 ไร่ เป็นนาตัวเอง 15 ไร่ เมื่อปีพ.ศ. 2552 ได้ประสบปัญหาในนาข้าวได้เกิดเพลี้ยกระโดดและโรคระบาดของพืชทำให้เกิดหนี้สินเพิ่มขึ้น

ในปีพ.ศ. 2553 ได้เกิดการระบาดของเพลี้ยกระโดดอีกครั้งทั่วทั้งตำบลทำให้เกิดความเสียหายอย่างรุนแรง ในปีนี้ นายสมยศ ได้เป็นหนี้เป็นสินมากขึ้นเลยเกิดความทุกข์ใจเมื่อปลายปีพ.ศ. 2553 ทางผู้ใหญ่ได้พานายสมยศ ไปดูงานกับเพื่อนอีกหลายคนในหมู่บ้านที่ศูนย์ชัยพัฒนา ฯ ที่อำเภอบางมูลนาก จ. พิจิตร จึงเกิดแรงบันดาลใจที่จะทำไร่นาสวนผสม นายสมยศได้ทดลองทำไร่นาสวนผสม 2 ไร่ ในระหว่างที่ยังไม่มีผลิตรายสมยศจึงได้คิดหาพืชล้มลุกอื่น ๆ มาเสริมรายได้ให้กับครอบครัวและปลูกพืชผักสวนครัวไว้บริโภคในครัวเรือน ที่เหลือจากการบริโภคก็นำผลผลิตไปจำหน่ายทำให้ นายสมยศมีรายได้เพิ่มให้เพียงพอกับการใช้จ่ายในชีวิตประจำวันและเหลือเงินออมเพื่อส่งบุตรศึกษาเล่าเรียน

ในปีพ.ศ. 2554 ได้เกิดวิกฤตอุทกภัยทำให้น้ำท่วมนาข้าวเกิดความเสียหายจนไม่สามารถทำการเก็บเกี่ยวผลผลิตได้จึงทำให้นายสมยศหันมาทำไร่นาสวนผสมอย่างจริงจังจนนายสมยศได้ขุดล่องน้ำเพื่อทำการเลี้ยงปลาบ่อลองได้ปลูกระถางและปลูกกล้วยไข่เสริมระหว่างที่มะนาวยังไม่ได้ผลผลิต อายุในการเก็บเกี่ยวผลผลิตของกล้วยไข่ 6-8 เดือน ก็สามารถเก็บเกี่ยวได้และนำผลผลิตออกจำหน่ายโดยมีพ่อค้ามารับผลผลิตถึงที่แล้วในล่องน้ำที่เลี้ยงปลาก็จับปลาจำหน่ายจึงทำให้นายสมยศมีรายได้เพิ่มขึ้นและสามารถปลดหนี้สินได้บางส่วน

ปีพ.ศ. 2555 จนถึง ปัจจุบัน นายสมยศ โตมี ได้มีอาชีพทำนาเป็นหลักและมีรายได้เสริมจากการทำไร่นาสวนผสมทำให้ครอบครัวของนายสมยศ มีความพออยู่พอกิน ตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และมีเงินออมเพื่อเอาไว้ใช้จ่ายในครอบครัวและเป็นทุนการศึกษาให้แก่บุตรและเก็บเงินส่วนหนึ่งไว้ใช้ในยามจำเป็น

2. เศรษฐกิจพอเพียง

ชื่อ-สกุล	นายสมจิตร สุขคล้าย
ที่อยู่	บ้านเลขที่ 60/1 หมู่ที่ 6 ตำบลทุ่งน้อย อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ความสามารถ	เศรษฐกิจพอเพียง

ความเป็นมา

ปี พ.ศ. 2550 นายสมจิตร สุขคล้าย ได้ทำนา และทำสวนมะนาว การเกษตรครั้งนั้นมีการลงทุนสูงเช่นมีการใช้สารเคมี ปุ๋ยเคมีต่าง ๆ จึงทำให้รายจ่ายสูงกว่ารายรับและมีสุขภาพที่อ่อนแอ เพราะได้รับสารพิษจากการพ่นยา และรับประทาน ผักที่ไม่ได้ปลูกเอง วันหนึ่งนายสมจิตร ได้ดูโทรทัศน์ ในรายการสารคดีเกี่ยวกับ โครงการพระราชดำริ เศรษฐกิจพอเพียง ได้เกิดแรงบันดาลใจมีความคิดที่อยากลองทำ นายสมจิตร มีพื้นที่ดิน 12 ไร่ จึงได้คิดแบ่ง ตามโครงการ แบ่งเป็นจำนวน ที่นา 8 ไร่ ปลูกมะนาว 2 ไร่ ปลูกกระท้อน 2 งาน ปลูกผักสวนครัว 2 งาน ขุดบ่อเลี้ยงปลากินพืช 2 งาน ที่อยู่อาศัย 2 งานแล้วได้ดำเนินการลองผิดลองถูกกับไร่สวนผสม

ในปีพ.ศ. 2551 ได้ศึกษาและทดลองด้วยตนเองและได้ออกไปดูงานตามโครงการ แล้วได้กลับมาพัฒนาพื้นที่ของตนเองจากเมื่อก่อนที่ใช้สารเคมี ปัจจุบันนี้ใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี ทั้งนาข้าวและไร่สวน ของตนเอง จึงทำให้ลดต้นทุนในการผลิตและสุขภาพร่างกายดีขึ้นผลผลิตที่ได้จะนำมาบริโภคภายในครัวเรือนที่เหลือจะนำมาจำหน่าย

ในปีพ.ศ. 2552 ได้ไปศึกษาดูงานอีกหลายพื้นที่ เช่น ที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนา เขาคันทรง จังหวัดฉะเชิงเทรา และอื่น ๆ ได้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง เริ่มมีประชาชนนอกพื้นที่ และในพื้นที่มาดูงานจึงทำให้นายสมจิตร มีความภูมิใจในการทำไร่สวนผสมที่ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง

ปีพ.ศ. 2553 ได้มีสำนักงานเกษตรอำเภอและแกนนำชุมชนได้เข้ามาดูงานแล้วเกิดความพึงพอใจจึงนำไร่สวนผสมของนายสมจิตร ส่งประกวด โครงการเศรษฐกิจพอเพียงในระดับจังหวัดและได้รับรางวัลชนะเลิศในระดับจังหวัดพิจิตร แล้วได้เป็นบุคคลตัวอย่างของระดับตำบลเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2553 นายสมจิตร ได้ลงหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ในคอลัมน์เกษตรกรคนเก่ง(ธกส.) ในหัวข้อ "พึ่งพาไร่สวนผสม อยู่ดี มีใช้ ไร่นี้นี้" แล้วได้รับรางวัลเกษตรกรดีเด่น สาขา ไร่สวนผสมประจำปี 2553จากส่วนราชการอำเภอโพทะเล สร้างความภูมิใจให้กับนายสมจิตรเป็นอย่างยิ่งแต่เหนือความภูมิใจดังกล่าว คิดความอยู่ดีมีกินมีใช้ที่เป็นผลสัมฤทธิ์จากการประกอบอาชีพการเกษตรซึ่งมีความยั่งยืนและสามารถยึดยืนยั้งด้วยลำแข้งของตนเองอย่างภาคภูมิใจสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับคนอื่นได้มาศึกษาได้

ในปีพ.ศ. 2554 - 2555 นายสมจิตร ยังคงทำโครงการนี้อย่างต่อเนื่องและพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน และทำให้ครอบครัวของนายสมจิตรมีความอยู่ดี มีกิน มีใช้ อย่างมีความสุขจนถึงปัจจุบัน

ด้านหัตถกรรม

1. งานจักสาน

ชื่อ-สกุล	นางพะยอม บุญเลิศ
ที่อยู่	หมู่ที่ 4 ตำบลทุ่งน้อย อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร
ความสามารถ	งานจักสาน

ความเป็นมา

ชาวบ้านตำบลทุ่งน้อยได้มีการจักสานไม้ไผ่มาเป็นระยะเวลานานเพราะในสมัยก่อนตำบลทุ่งน้อยนั้นมีต้นไผ่เป็นจำนวนมากชาวบ้านจึงใช้เวลาว่างจากการทำนาทำสวนมาจักสานไม้ไผ่เพื่อนำไปเป็นของใช้ในบ้านเพราะในสมัยก่อนนั้นยังไม่มีพลาสติกเหมือนในสมัยนี้

ในปีพ.ศ. 2549 ได้มีงบประมาณจากทางอำเภอคือ SML กระจายในหมู่บ้านเพื่อให้มาพัฒนาอาชีพและจัดตั้งกลุ่มอาชีพภายในตำบลและหนึ่งในนั้นก็มีการจักสานหมู่ที่ 4 โดยผู้ใหญ่บ้านได้เล็งเห็นว่าชาวบ้านหมู่ที่ 4 นั้นมีการจักสานเป็นจำนวนมากจึงจัดตั้งกลุ่มจักสานขึ้นมีการรับสมัครสมาชิกซึ่งในขณะนั้นมีสมาชิกที่เข้าร่วม 10 คนละจัดตั้งคณะกรรมการโดยมีมติในที่ประชุมให้นางพยอม บุญเลิศเป็นประธานกลุ่มจากนั้นก็มีการโอนเงินให้กับกลุ่ม 12,000 บาท เพื่อให้มาพัฒนาและบริหารในกลุ่มโดยไม่มีการลงหุ้นเนื่องจากสมาชิกในกลุ่มลงมติดกันแล้วว่าจะไม่มีการลงหุ้นแล้วบริหารเงินกันเองภายในกลุ่มโดยสมาชิกกลุ่มสามารถกู้เงินไปลงทุนในกลุ่มโดยต้องใช้คืนและต้องมีดอกเบี้ยให้กับกลุ่มด้วยในอัตราร้อยละ 5 บาทต่อปี

พ.ศ. 2550 มีการสั่งซื้อจากพ่อค้าแม่ค้าตลอดส่วนมากจะเป็น ตะแกรง กระบุง ทำให้กลุ่มจักสานมีรายได้เพิ่มขึ้นแต่มีปัญหาคือสินค้าไม่เพียงพอกับความต้องการของพ่อค้าในท้องตลาดและมีการสัมภาษณ์สมาชิกในกลุ่มคือ นางเล็ก ศรีอินทร์ ได้ให้ข้อมูลมาว่า “ตอนนี้สมาชิกในกลุ่มนั้นจะสานของใครของมันไปก่อนพอทำเสร็จก็จะมีพ่อค้ามารับถึงบ้านและจะมีการสั่งซื้อต่อพอเสร็จก็จะโทรศัพท์ให้พ่อค้ามารับอีกทีเนื่องจากกลุ่มทำกันเป็นประจำเมื่อเวลาว่างก็จะมานั่งสานด้วยกันพูดคุยกันที่สำคัญเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และเกิดรายได้เพิ่มขึ้นด้วย”

พ.ศ.2553 กลุ่มจักสานเริ่มหาไม้ไผ่มาสานยากเนื่องจากชาวบ้านตัดต้นไผ่ออกเพราะจะทำที่ปลูกบ้านหรือทำอย่างอื่นในพื้นที่จึงตัดต้นไผ่ออกทำให้ต้องมีการสั่งซื้อไม้ไผ่ก็เริ่มมีการลงทุนซื้อไม้ไผ่สมาชิกในกลุ่มจึงปรึกษาหารือกันว่าทำอย่างไร จึงให้สมาชิกปลูกไผ่ในพื้นที่ของตนเองเพิ่มขึ้น

พ.ศ. 2554 เทศบาลตำบลทุ่งน้อยได้เห็นปัญหาความเดือดร้อนของกลุ่มจักสานที่ต้องสั่งซื้อไม้ไผ่เพราะไม้ไผ่ไม่เพียงพอจึงจัดหาวิทยากรจาก กศน. อำเภอโพทะเลมาให้ความรู้และสอนเกี่ยวกับการใช้พลาสติกมาสานแทนไม้ไผ่แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากไม่เป็นที่ต้องการของท้องตลาดเพราะตลาดต้องการไม้ไผ่เท่านั้น

พ.ศ. 2555 เทศบาลตำบลทุ่งน้อยได้มีการจัดให้แกนนำแหล่งเรียนต่าง ๆ ในตำบลทุ่งน้อยไปศึกษาเรียนรู้จาก ตำบลนาบัว จ.พิษณุโลก เกี่ยวกับการวิทยากรประจำแหล่งและกลุ่มจักสานนั้นมีโอกาสได้เรียนรู้เกี่ยวกับการสานหมวกและกระเช้าจากใบมะพร้าวทำให้เวลาว่างประจำปีของวัดทุ่งน้อยคืองานประเพณีเดือน 11 ของทุกปีนั้นซึ่งทางวัดทุ่งน้อยจะมีการจัดการแข่งขันเรือยาว 7 หมู่บ้านมาแข่งขันกันและมีเรือ 12 ลำพายร่วมแข่งด้วยสมาชิกกลุ่มจักสานนั้นก็ช่วยกันทำความสะอาดบริเวณรอบวัดตบแต่งสถานที่ให้สวยงามและมาร่วมทำบุญกันเป็นประจำทุกปีโดยมีประชาชนในพื้นที่และนอกพื้นที่มาร่วมงานครั้งนี้ด้วย

ด้านอุตสาหกรรม

1. กลุ่มจักรเย็บผ้า

ชื่อ-สกุล	นางบัวเรียม พูนหมี่
ที่อยู่	หมู่ที่ 4 ตำบลทุ่งน้อย อำเภอกะปงทะเล จังหวัดพิจิตร
ความสามารถ	เย็บจักรอุตสาหกรรม

ความเป็นมา

ปีพ.ศ. 2551 มีการรับนโยบายมาจากทางอำเภอโพทะเลให้ผู้ใหญ่บ้านเข้าร่วมประชุมเนื่องจากมีงบประมาณของโครงการ อยู่ดีมีสุข เข้ามาในแต่ละหมู่บ้านหมู่บ้าน 150,000 บาทจากทางรัฐบาลให้มาจัดกลุ่มอาชีพ ของหมู่บ้านซึ่งในขณะนั้นนายไฉน ศรีอินทร์ กำลังดำรงตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5 จึงมีการเรียกประชุมหมู่บ้านและได้มีการนำเรื่องงบประมาณจากโครงการอยู่ดีมีสุข มาบอกกล่าวในที่ประชุมและให้ประชาชนเสนอมาว่า จัดตั้งกลุ่มอาชีพอะไรบ้าง โดยมีการเสนอให้มีการจัดตั้งกลุ่มเย็บผ้าและให้ประชาชนยกมือเพื่อเป็นมติในที่ประชุมส่วนใหญ่ ให้จัดตั้งกลุ่มเพื่อเป็นอาชีพเสริมให้กับประชาชนในหมู่บ้านและเป็นการใช้เวลาว่างจากการทำนาให้เกิดประโยชน์ จากนั้นก็มีการโอนเงินเข้ามาจึงดำเนินการจัดซื้อจักรอุตสาหกรรมโดยซื้อที่ร้านที่ชื่อว่า “ชิงชุมแสง” ซึ่งอยู่ในจังหวัดนครสวรรค์ อำเภอชุมแสงจำนวน 10 ตัวเป็นเงิน 121,700 บาทและมีคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้ตรวจสอบและมีการเขียนโครงการเสนอไปทางอำเภอคือโครงการ ชื่อจักรอุตสาหกรรมในชุมชน

ปีพ.ศ. 2552 ได้มีการรวมกลุ่มสมาชิกซึ่งได้ประมาณ 10 คน ที่จะเข้าร่วมกลุ่มและมาปรึกษาหารือกันว่าจะมีการดำเนินการอย่างไรเนื่องจากสมาชิกรุ่นนั้นยังเย็บผ้ากันไม่เป็น จึงมีการหัดเย็บเศษผ้าก่อนแล้วต่อจากนั้นก็มีการไปดูงานที่ตำบลท่าบัว อ.โพทะเล จ.พิจิตร ซึ่งผู้ใหญ่เป็นผู้พาไปดูงานและเป็นงานที่ง่าย ๆ เลยเอามาหัดกันแต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ

ปีพ.ศ. 2554 มีการไปศึกษาดูงานที่ ตำบลนาบัว อ.นครไทย จ.พิษณุโลก โดยมี อสม.หมู่ที่ 5 ไปร่วมดูงานด้วยและไปเห็นกลุ่มเย็บผ้าของนาบัว จึงเกิดความคิดที่จะจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาอีกครั้งจึงสอบถามวิธีการเย็บพอลกลับจากการศึกษาดูงานแล้วก็เรียกสมาชิกรวมมาพูดคุยในกลุ่มโดยมี นางวรัญญา ศรีอินทร์ นางบุญสม อินอัน นางจงรักษ์ โพธิ์เงิน และนางสาวสายชล พูนหมี แสนอแก่ ผู้ใหญ่บ้านที่จะจัดตั้งกลุ่มและมาขอคำปรึกษาจากเทศบาล โดยมี นางวรัญญา ศรีอินทร์ เสนอว่าอยากจะจัดตั้งกลุ่มเย็บผ้าจะทำในรูปแบบไหนให้เป็นหลักการและจะมีงบประมาณจากหน่วยงานไหนมาช่วยเหลือบ้าง ซึ่งมีทางสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอโพทะเลเป็นที่เล็งในการจัดตั้งกลุ่มซึ่งการจัดตั้งกลุ่มครั้งมีสมาชิกทั้งหมด 15 คนและจัดตั้งคณะกรรมการซึ่งได้ นางบัวเรียม พูนหมี เป็นประธานและนางวรัญญา ศรีอินทร์ เป็นรองประธานและในขณะนั้นยังไม่มีเงินทุนที่ดำเนินการจึงเก็บจากสมาชิกคนละ 500 บาทก่อนเพื่อนำไปเป็นค่าใช้จ่ายและเป็นเงินกองกลางโดยการทำบัญชีรายรับรายจ่ายและมีการรับผ้าจากตำบลท่าบัวมาเย็บโดยคิดราคาค่าจ้างในราคาตัวละ 4.5 บาท ตอนนี้มีสมาชิกที่เย็บผ้าอยู่เป็นประจำประมาณ 7 คนและมีรายได้ในการเย็บผ้าเดือนละ 2,000 – 3,000 บาท/คน ของกลุ่มและมาแบ่งเงินให้กับสมาชิกและแบ่งไว้เพื่อเป็นวัสดุอุปกรณ์ต่อไป

ปีพ.ศ. 2556 ทางเทศบาลได้นำกลุ่มเย็บผ้ามานำเสนอผลงานต่าง ๆ ในงานอำเภอยิ้มและมีการเย็บผ้าถึงทุกวันนี้ พอกิจกรรมภายในตำบลสมาชิกก็จะเข้าร่วมกิจกรรมด้วยทุกครั้ง

2. เบญจรงค์

ชื่อ-สกุล	นางสุภาพร อ่อนน้อม
ที่อยู่	บ้านเลขที่ 1 หมู่ที่ 3 ตำบลทุ่งน้อย อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร
ความสามารถ	จัดทำเครื่องเบญจรงค์

ความเป็นมา

เครื่องเคลือบที่เขียนลงยาด้วยสีต่าง ๆ โดยมีสีหลัก 5 สี คือ แดง เหลือง ขาว ดำ และเขียว หากเพิ่มสีทองเข้าไปจะเรียกว่า ลายน้ำทอง เคลือบอย่างเข้มข้น ทำให้เกิดลายนูนเด่นและงดงาม เป็นงานหัตถศิลป์อันสูงที่ครอบขึ้นด้วยลวดลายอันวิจิตร บรรจง เป็นเรื่องราวทางศาสนา ประเพณี วรรณคดีและสัตว์ต่าง ๆ ที่แวดล้อมไปด้วย ไม้ดอก นานาพันธุ์ อันเกิดจากแรงบันดาลใจของศิลปินผู้สร้างสรรค์งาน เป็นเครื่องกระเบื้องที่มีเอกลักษณ์ งดงามแบบไทยและได้รับความนิยมในราชสำนักและชนชั้นสูงมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นงานศิลปะอันล้ำค่าที่ล่องบอกถึงฐานอันมั่งคั่งและสูงส่งของผู้ครอบครอง

เครื่องเบญจรงค์ในสมัยกรุงศรีอยุธยา เป็นสินค้าที่ส่งทำจากประเทศจีนโดยราชสำนักไทย โดยไทยเป็นผู้กำหนดลวดลาย รูปทรงหรือสีสันทัดฝีมือและเทคนิคการวางแผนเป็นของจีน เบญจรงค์ ถูกผลิตขึ้นในประเทศไทยเป็นครั้งแรกในสมัยกรุงศรีอยุธยาโดยช่างฝีมือไทย และได้รับการสืบสานต่อมาอย่างยาวนานจนถึงปัจจุบัน ผู้มีใจรักในงานหัตถศิลป์ชนิดนี้ ได้รังสรรค์งานเบญจรงค์กันมายาวนาน โดยใช้ลวดลาย สีสันทัดเอกลักษณ์ไทยเพื่อบำรุงไว้ซึ่งงานศิลปะอันงดงามและล้ำค่าของไทยสืบต่อไป

กลุ่มอาชีพเบญจรงค์ทุ่งน้อยได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ ปีพ.ศ. 2538 เริ่มแรกมีสมาชิก 10 คน ในระยะเวลาแรกยังไม่ค่อยเป็นที่รู้จักมากนักก็เริ่มมีการออกงานตามสถานที่ต่าง ๆ จึงมีลูกค้ารู้จักมากขึ้น ต่อมาก็ได้ออกไปเสนอสินค้าตามต่างจังหวัดและในกรุงเทพฯ จึงทำให้กิจการดีขึ้นและมีลูกค้าประจำทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด แล้วลูกค้าก็แนะนำกันต่อไป ทางกลุ่มยังได้นำผลิตภัณฑ์ไปเสนอตามร้านต่าง ๆ ทั้งในและต่างจังหวัดทำให้ได้ลูกค้าประจำเพิ่มขึ้น ต่อมาปี 2546 และปี 2549 ได้เข้าร่วมการคัดสรรหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ และเข้าร่วมงาน OTOP CITY จึงทำให้ลูกค้ารู้จักกลุ่ม ๆ มากขึ้น

ปีพ.ศ. 2546 ได้รับรางวัลจากจังหวัดพิจิตรมอบประกาศนียบัตรเกียรติคุณได้รับรางวัลระดับ 3 ดาว ประเภทศิลปะประดิษฐ์และของที่ระลึกจากการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของจังหวัดพิจิตร ในวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2546 นายบำรุงอ่อนน้อยยังได้รับรางวัลเป็นประกาศนียบัตรได้รับการคัดสรรเป็นผลิตภัณฑ์ดีเด่นระดับ 5 ดาวของระดับภาคเหนือประจำปี 2546 ประเภท ศิลปะประดิษฐ์และของที่ระลึกตามโครงการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย ณ วันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2546 .ในปีพ.ศ. 2547 ชุดถ้วยกาแฟของกลุ่มอาชีพเบญจรงค์ทุ่งน้อยได้รับคัดสรรเป็นผลิตภัณฑ์ระดับ 5 ดาว ตามโครงการ คัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทยวันที่ 6 ธันวาคม 2547 แล้ว

ปีพ.ศ. 2550 ได้มีการแนะนำของพัฒนาชุมชนและได้มีรูปแบบการจัดตั้งกลุ่ม กลุ่มอาชีพเบญจรงค์ทุ่งน้อยมีระเบียบข้อบังคับกลุ่มอาชีพเบญจรงค์ตำบลทุ่งน้อย หมู่ที่ 3 ตำบลทุ่งน้อย อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร คือสมาชิกต้องมีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป และสมาชิกต้องในภูมิลำเนาของตำบลทุ่งน้อย สมาชิกต้องเสียค่าสมัครแลกเข้า 1,000 บาท (เรียกคืนไม่ได้) สมาชิกต้องลงหุ้นกับกลุ่มอย่างน้อย 10 หุ้นหุ้นละ 100 บาทแต่ไม่เกิน 50 หุ้นการพ้นจากสภาพสมาชิกคือการเสียชีวิต การลาออก มีการโหวตให้ออกเป็นโรจจิตและล้มละลาย กรรมการอยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี กรรมการถูกเลือกจากสมาชิกกรรมการมีจำนวน 4 คนประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ เสรฐยุติธรรมการจะถือเงินสดไม่เกิน 20,000 บาทและแบ่งกำไรปันผลให้กับสมาชิกเป็นการเพิ่มทุนของกลุ่มร้อยละ 20 % ปันผลสมาชิกร้อยละ 20% ค่าใช้จ่ายของกลุ่มร้อยละ 60% มีการประชุมคณะกรรมการ 3 เดือนต่อหนึ่งครั้งแล้วมีการประชุมสามัญของสมาชิกอย่างน้อยปีละ 2 ครั้งบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2550

ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1. กลุ่มอนุรักษ์บึงสนุ่น

ชื่อ-สกุล	นายสนม พุ่มสว่าง
ที่อยู่	บึงสนุ่น หมู่ที่ 7 ตำบลทุ่งน้อย อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ความเป็นมา

ปีพ.ศ. 2540 ได้รับงบประมาณจาก ประมงจังหวัดพิจิตรเพื่อนำมาขุดลอกคูคลองและบึง สนุนของหมู่ที่ 7 ได้งบประมาณมาจำนวน 3,000,000 บาท แล้วเริ่มดำเนินการขุดลอกบึงสนุนทันทีซึ่งบริเวณบึงสนุนมีอาณาเขตทั้งสิ้น 170 ไร่

ปีพ.ศ. 2541 มีการประชุมของชาวบ้านและได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการที่ดูแลบึงสนุนของหมู่ที่ 7 และมีการแจกแจงถึงงบประมาณที่ได้มาที่เหลือจากการขุดลอกบึงสนุนนั้นได้นำไปซื้อพันธุ์ปลามาปล่อยลงในบึงสนุนจำนวน 120,000-130,000 ตัว ในวาระที่ประชุมของชาวบ้านมีการตั้งกฎกติกา ถ้าใครฝ่าฝืนก็จะมีควมผิด ในการจับปลานั้นจะมีระยะเวลาในการจับคือจะจับได้ปีละ 1 ครั้งขึ้นอยู่กับคณะกรรมการจะประชาสัมพันธ์ให้ทราบ

ปีพ.ศ. 2542 มีการฝ่าฝืนเกิดขึ้นเลยเรียกคณะกรรมการและชาวบ้านมาประชุมร่วมกันมีการลงมติว่าจะมีการแบ่งพื้นที่โดยการทำท่อบกั้นประมาณ 40 ไร่ จะเป็นการอนุรักษ์พันธุ์ปลา และส่วนที่เหลือก็จะให้ประชาชนเป็นแหล่งหากิน

ปีพ.ศ. 2543 มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่และนอกพื้นที่มาทำการจับปลาโดยมีการจำหน่ายตัวเพื่อนำเงินที่ได้มาซื้อพันธุ์ปลาและบูรณาการบึงสนุนและเป็นค่าตอบแทนคณะกรรมการ

ปีพ.ศ. 2544-2552 มีการดำเนินการในลักษณะเดียวกันทุกปี

ปีพ.ศ. 2553 ประสบปัญหาภัยแล้งจึงทำให้น้ำในบึงสนุนแห้งทำให้ปลาตายผู้นำได้ไปของงบประมาณของ อบจ. พานิชย์จังหวัด เพื่อนำมาขุดลอกบึงสนุนให้มีลักษณะเป็นแก้มลิงเพื่อจะกักเก็บน้ำไว้ใช้ในการเกษตรและป้องกันปัญหาภัยแล้งในปีต่อ ๆ ไป

ปีพ.ศ. 2554 น้ำอุทกสมบรูณ์มีการซื้อพันธุ์ปลามาปล่อยทดแทนสำหรับปลาที่ตายไปในกันยายน 2554 ได้มีฝนตกลงมาเป็นจำนวนมากจึงทำให้น้ำในบึงสนุนนั้นเกิดน้ำท่วมและล้นทะนบก้นน้ำจึงทำให้ปลาที่ปล่อยไปเหลือน้อยลงจึงไม่มีเปิดให้ประชาชนทำการจับปลาได้จนถึงปี พ.ศ. 2555 นี้ได้มีแผนการพัฒนาของเทศบาลตำบลทุ่งน้อยคือกาประชาคมของหมู่บ้านหมู่ที่ 7 ได้มีการลงมติที่ประชาคมในการขุดลอกบึงสนุนจึงนำเสนอแผนต่อเทศบาลในการของงบประมาณเทศบาลจึงนำเสนอไป อบจ. แล้วมีการประมูลด้วยงบประมาณ 9,000,000 บาทผู้ที่ประมูลได้คือชลประทานงบประมาณปี 2556 ขณะได้ทำการขุดลอกคูคลองบึงสนุนเป็นบางส่วน เริ่มทำการตั้งแต่วันที่ 12 พ.ย. 55 การขุดลอกทำให้บึงสนุนมีความลึกมากขึ้นเพื่อจะปล่อยพันธุ์ปลาและปรับภูมิทัศน์รอบข้างเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในอนาคตและเป็นแหล่งเรียนรู้ศึกษาดูงาน

พ.ศ. 2556 จนถึงปัจจุบัน ได้มีการเปิดให้ประชาชนทั้งภายในนอกภายในมาจับปลาภายในบึงสนุนโดยมีการนำคำแนะนำจากเทศบาลที่เสนอต่อคณะกรรมการผู้ดูแลบึงสนุนว่าหากมีผู้ใดสามารถจับปลาได้ตัวใหญ่และมีขนาดใหญ่ น้ำหนักมากที่สุดก็ได้ของรางวัลไปซึ่งคณะกรรมการก็นำไปปฏิบัติตามคำแนะนำจากเทศบาล

ด้านศิลปกรรม

1. กลองยาว

ชื่อ-สกุล	นายธนิษฐ์ จุลพันธ์
ที่อยู่	หมู่ที่ 4 ตำบลทุ่งน้อย อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ความสามารถ	การละเล่นกลองยาว

ความเป็นมา

เริ่มต้นจากในสมัยก่อนนั้น นายพิมาย อินอ้น ได้ไปศึกษาเล่าเรียนการตีกลองยาวจาก ครู เทียม ซึ่งอยู่ใน หมู่ที่ 5 ตำบลทุ่งน้อย ซึ่งในขณะนั้น นายพิมาย อินอ้น มีอายุ 15 ปี จากนั้นก็มีการฝึกซ้อมทุกวันและมีการออกงาน โดยได้รับค่าจ้าง คนละ 20 บาทแต่พอนายพิมาย อินอ้น โตขึ้นทำให้มีครอบครัวสมาชิกในกลุ่มที่ร่วมแสดงกันนั้นต่าง ก็มีครอบครัวกันทำให้ไม่มีเวลาในการฝึกซ้อมจึงแยกย้ายกันไปแล้วนำกลองยาวไปบริจาคให้กับโรงเรียน

ในปีพ.ศ. 2550 ทาง รพ.สต.ทุ่งน้อยซึ่งในขณะนั้นยังเป็นสถานีอนามัยอยู่ก็มีการติดต่อให้นายพิมาย อินอ้น นั้นเข้าร่วมการประกวดการตีกลองยาว นายพิมาย อินอ้น จึงรวบรวมสมาชิกที่เคยเล่นด้วยกันนั้น มาร่วมซ้อมกันโดย เริ่มซ้อมกันที่ รพ.สต.ก่อนเวลา 1 เดือนแต่กลองยาวไม่เพียงพอจึงไปขอยืมกลองยาวจาก วัดเถรน้อยมา 2 ลูก แต่ไม่เพียงพอซึ่งยังขาดอีก 2 ลูกจึงนึกขึ้นได้ว่าได้บริจาคให้โรงเรียนไปแต่ทางโรงเรียนก็ไม่ได้นำมาใช้จึงไปลอง ค้นหาในหิ้งเก็บของก็พบแต่สภาพกลองยาวนั้นทรุดโทรม หนังสือกลองยาวถลอกเริ่มลอกจึงติดต่อไปทาง ผอ.รพ.สต. คือ นายจิรยุทธ ชาญณรงค์ นายจิรยุทธ จึงติดต่อไปทางชมรมกลองยาวที่จังหวัดพิจิตรแล้วได้มา 2 ลูกจึงเพียงพอ จากนั้นก็ฝึกซ้อมแล้วเข้าร่วมแข่งขันและได้รับรางวัลชนะเลิศอันดับ 1 ซึ่งถวายพระราชทานโอรสาธิราช ประเพณีนันทนาการผู้สูงอายุมา

ปีพ.ศ. 2551 มีความคิดในการจัดตั้งกลุ่มกลองยาวอย่างเป็นทางการและได้เปิดรับสมาชิกโดยการ ประชาสัมพันธ์ในรูปแบบปากต่อปากและได้สมาชิกมาทั้งหมด 13 คนและเริ่มฝึกซ้อมกันเป็นประจำจากนั้นก็มีการ รับงานต่าง ๆ แต่ติดปัญหาตรงที่เครื่องดนตรีและกลองยาวยังไม่เพียงพอเมื่อหลวงพ่อดำรงน้อย คือ พระครูพิพัฒน์ ธรรมโกศลเจ้าอาวาสวัดทุ่งน้อย ทราบถึงปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนกลองยาวเนื่องจาก นายพิมาย อินอ้น นั้นมักจะไปช่วยหลวงพ่อนั้นทำเครื่องรางต่าง ๆ อยู่เป็นประจำและนำไปเป็นปัญหาไปพูดคุยหลวงพ่อดำรงน้อยจึงซื้อกลองยาว ให้จำนวน 3 ลูก โดยมีข้อแม้ว่าเมื่อได้กลองยาวมาแล้วนั้นต้องเล่น อย่าซื้อมาเก็บจากนั้น กำนันพ่วง นาคสุข ซึ่งรักในดนตรีพื้นบ้านซื้อให้อีก 1 ลูก และชมรมรักษาสภาพซื้อให้อีก 1 ลูกโดยการเรียกรายเงินจากสมาชิกมา ส่วนเครื่องดนตรีอื่น ๆ เช่น ฉิ่ง ฉาบ ข้อง ฯลฯ สมาชิกในกลุ่มจะเรียกรายเงินซื้อกันเอง

ปีพ.ศ. 2552 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทุ่งน้อย ได้ส่งประกวดกลองยาว พร้อมนางรำซึ่งเป็น ผู้สูงอายุ ที่สนามเทศบาลตำบลท่าเสา ได้รับรางวัลรองอันดับ 1 ประเภท สุขภาพดีทั้งกายและใจ

ในปีพ.ศ. 2553 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทุ่งน้อย ได้ส่งประกวดกลองยาว พร้อมนางรำซึ่งเป็น ผู้สูงอายุที่สนามกีฬาตำบลท้ายน้ำ ได้รับรางวัล ชมเชย

ในปีพ.ศ. 2554 หลังจากแข่งขันที่ตำบลท้ายน้ำแล้วท้ายน้ำแล้ว หลวงพ่อดำรงธรรมโกศลก็เกิดความคิดที่จะให้กลุ่มอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านการตีกลองนั้นทำการแสดงเพื่อรับคณะภริณีจากต่างจังหวัดจึงบอก นายพิมาย อินอ้น ก็เกิดความคิดอีกว่าหากจะแสดงต้อนรับคณะภริณีนี้น่าจะมีการแสดงที่สนุกสนานจึงคิดที่จะแสดงในลักษณะคล้าย รำวงย้อนยุคแต่การแสดงนั้นต้องมีกลองชุดแต่ทางกลุ่มนั้นไม่มีกลองชุดและไม่มียกประมาณสำหรับซื้อกลองชุดและมีผู้มาบอกขายกลองชุดในราคา 14,000 บาท ซึ่งเป็นราคาที่สูงจึงลองไปสอบถามราคาจากร้านขายเครื่องดนตรีซึ่งมี กลองชุดอยู่ด้วยซึ่งราคานั้นใกล้เคียงกันทำให้นายพิมาย อินอ้น นั้นตัดสินใจซื้อแต่งบประมาณไม่เพียงพอจึงไปขอยืม เงินจากหลวงพ่อดำรง 10,000 บาทและมีความคิดที่จะเรียกรายเงินจากชาวบ้านโดยจะเรียกรายจากบ้านที่มีรถเกี่ยวหรือ มีฐานะหรือผู้ที่สนับสนุนเท่านั้น เพื่อที่จะได้นำเงินมาคือให้กับหลวงพ่อดำรง

ในปีพ.ศ. 2555 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทุ่งน้อย ได้ส่งประกวดกลองยาว พร้อมนางรำซึ่งเป็น ผู้สูงอายุ ที่สนามเทศบาลโพทะเล ได้รับรางวัล ดีเด่น ประเภทสนุกสนาน

ปัจจุบัน นายพิมาย อินอัน ได้เสียชีวิตลงแล้ว ทำให้นายธนิษฐ์ จุลพันธ์ เป็นหัวหน้ากลุ่มแทน นายพิมาย อินอัน แล้วชุดกลองยาวพร้อมเครื่องดนตรีอื่น ๆ ก็ถูกย้ายมาเก็บไว้ที่บ้านนายธนิษฐ์ จุลพันธ์ ทั้งหมด เพื่อไว้ให้นายธนิษฐ์ จุลพันธ์ ดูแลและทำความสะอาด ปัจจุบัน กลุ่มกลองยาวก็ยังคงรับงานจ้างการแสดง การละเล่นกลองยาวต่อไปเมื่อได้ค่าจ้างมา ก็จะนำมาแบ่งให้กับสมาชิกทุกคนเพื่อเป็นรายได้เสริมให้กับสมาชิกทุกคน